

Проданова І.І.

кандидат економічних наук, доцент,

Корженюк В.М.

студент,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ В УКРАЇНІ

Вибір найбільш прийнятних способів трансформації економіки України, як доводить позитивний світовий досвід, повинен базуватися на суттєвому підвищенні рівня економічної свободи країни. Вивченню даного питання присвячено праці економістів-класиків, таких як «А. Сміт, який визначив, що тільки вільний ринок дає можливість досягти більшої продуктивності. Прибічники неокласичних і ліберальних поглядів, такі як М. Фрідман, Ф. Хайек, Л. Ерхард вважали, що умовою економічної свободи виступає ринкова економіка, а гарантом економічної свободи індивіда є його приватна власність. На думку сучасних українських вчених, таких як В. Геєць, А. Чухно, І. Булеев свобода індивіда має проявлятися не тільки в економічній сфері, а й соціальній, політичній, духовній, причому при повній свободі від тиску владних сил» [1]. Аналіз Індексу економічної свободи дає можливість визначити перешкоди і проблемні місця, які створює держава і які за умови обмеження свободи економічної діяльності стримують економічне зростання в країні. Тому, оцінка рівня економічної свободи України та обґрунтування необхідності розробки заходів щодо її підвищення зумовили актуальність теми дослідження.

Індекс економічної свободи базується на 10-ти критеріях, які оцінюються за шкалою від 0 до 100 балів, причому, показник 100 відповідає максимальній свободі. Зокрема вивчаються 10 кількісних і якісних чинників, які групуються в чотири категорії: правило закону (права власності, свобода від корупції); обмежений уряд (фінансова свобода, державні витрати); регулярна ефективність (ділова свобода, трудова свобода, грошова свобода); вільні ринки (торгівельна свобода, інвестиційна свобода, фінансова свобода).

Вага кожного з 10 факторів вважається однаковою, через це загальний індекс являє собою середнє арифметичне від показників. Усі країни за цим індексом діляться на такі групи: вільні – з показником 80-100 балів; в основному вільні (70-79,9); помірно вільні (60-69,9); в основному невольні (50-59,9) деспотичні (0-49,9).

Динаміка Індексу економічної свободи України за останні п'ятнадцять років представлена на рис. 1.

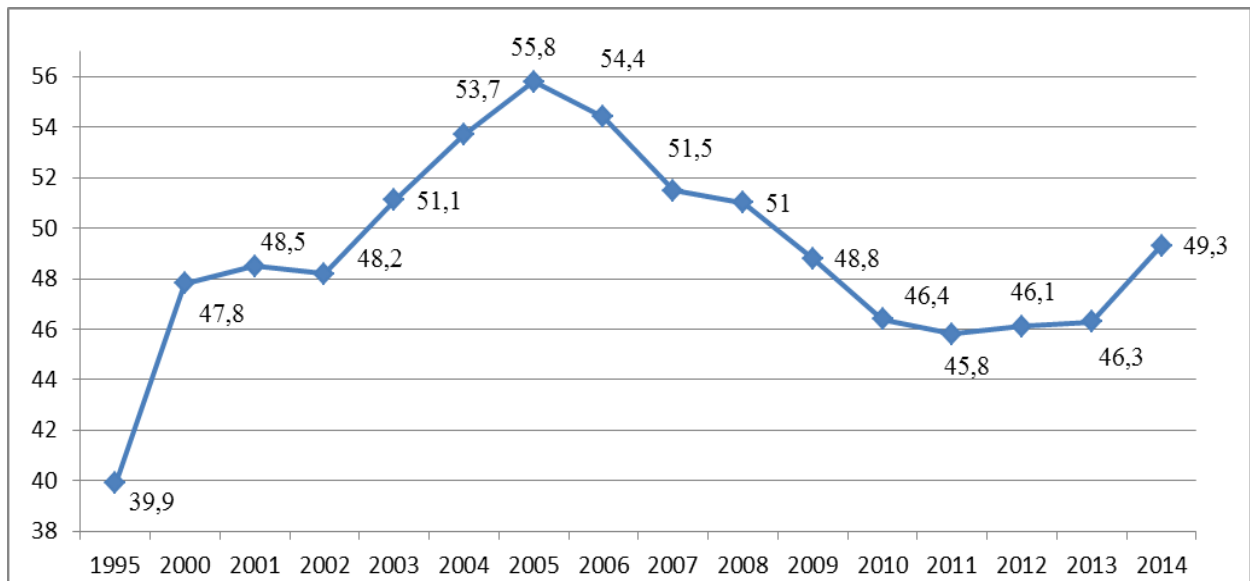

Рис. 1. Динаміка Індексу економічної свободи України, 1995-2014 рр.
Розроблено авторами на даних [2]

В рейтингу 1995 р. для України був зафіксований низький початковий індекс економічної свободи – 39,9 балів. Проведені у той час перетворення економіки сприяли поширенню економічної свободи країні, тобто рівень свободи бізнесу від держави збільшився. Проте затягування і непослідовність реформ обумовили формування економічної системи, де розвиток бізнесу блокувався масовою корупцією, різного роду чиновницькими бар'єрами, монополією великого капіталу, поєданого з владою. Тому динаміка Індексу економічної свободи в Україні фіксує не лише відносно позитивну динаміку, але і періодичні спади [3].

У період 1996-2003 рр. Україна відносилася до групи країн з так званою «невільною економікою», а протягом 2004-2009 рр. покращила свій рейтинг і піднялась до позиції в групі країн з «переважно невільною» економікою із найвищим рівнем економічної свободи у 2005 р. – 55,8 бали. Це відбулося за рахунок позитивних зрушень у сфері монетарної політики, фіскальної свободи, свободи від корупції та свободи ринку праці. Однак, починаючи з 2009 р., Індекс економічної свободи став нижчим за 50 балів, що зараховує Україну до групи країн, де економічна свобода обмежується і є репресивною.

З десяти критеріїв, що визначають загальний Індекс економічної свободи в 2014 р. (49,3 балів), Україна має високі бали лише з трьох: у сфері торгівлі (86,2 бали), фіскальної (79,1 бали) та монетарної свободи (78,7 бали) (рис. 2).

Найнижчі бали отримано щодо свободи інвестицій (20 балів), свободи від корупції (21,9 бали), захисту прав власності й фінансової свободи (по 30 балів) та державних витрат (37,5 балів).

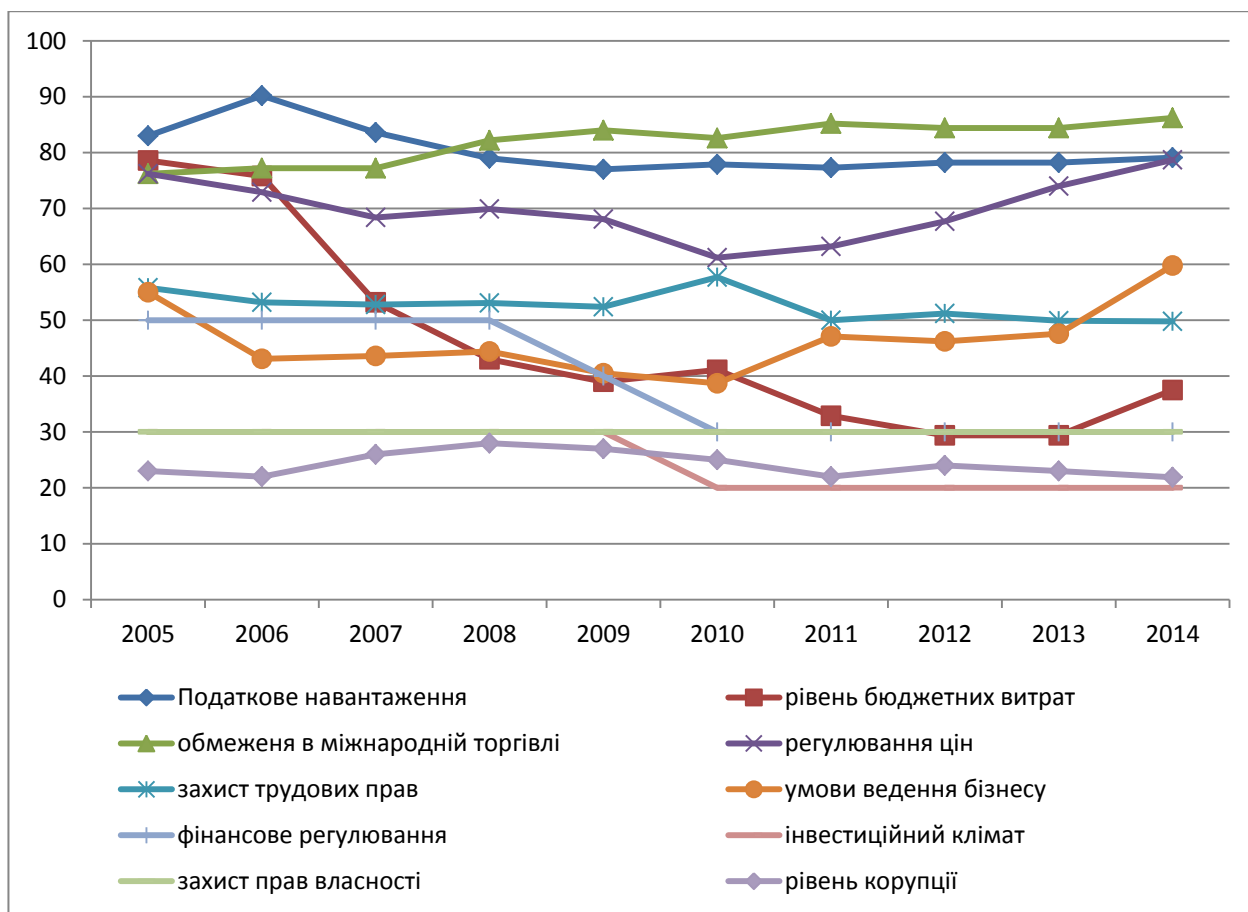

Рис. 2. Динаміка складових Індексу економічної свободи в Україні, 2005-2014 рр.

Розроблено авторами на даних [2]

Найбільш і найменш вільні сфери не зазнали змін із 2008 р. Водночас змінились позиції країни у світовому рейтингу за окремими компонентами. Найбільша втрата позицій відбулась за складовою фінансова свобода; Україна впала на 64 позиції, з 66-го місця у 2008 р. на 130-е у 2013 р. Протягом 6 років країна також втратила 58 позицій за фіскальною свободою; більше ніж 50 позицій у свободі від корупції (96-е місце у 2008 р., 149-е в 2013 р.); більше ніж 40 позицій за свободою інвестицій (112-е місце у 2008 р., 154-е у 2013 р.).

Експерти вважають, що основи економічної свободи в Україні є достатньо крихкими, оскільки показники інвестиційної, фінансової свободи та свободи прав власності декілька років поспіль залишаються на тому ж рівні (20, 30 і 30 балів відповідно) і є значно нижчими за загальний рейтинг України та середньосвітовий рівень.

Таким чином, проблеми України щодо економічної свободи потребують оперативного вирішення та визначення необхідних економічних реформ. Основними перешкодами на шляху становлення та розвитку економічного прогресу та досягнення вищого рівня економічної свободи в Україні є: неефективний державний апарат; корупція; недостатній розвиток інфраструктури; стримування внутрішнього попиту; залежність від імпорту; проблеми з кредитними ресурсами; неефективна податкова політика тощо. Тому нагальним є необхідність термінової трансформації вітчизняної економічної політики, її спрямування на вирішення вказаних проблем та

прискорення вже розпочатих в країні радикальних реформ національної економіки, застосування реальних економічних важелів стимулювання її зростання.

Список використаних джерел:

1. Колеснікова-Стейнруд О.В. Рівень індексу економічної свободи в Україні і аналіз його складових / О.В. Колеснікова-Стейнруд, Л.Д. Дудка // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля. – 2011 – № 15 (169). – Ч. 2. – С. 154-164.
2. Index of economic freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>
3. Пасхавер О. Аналітична доповідь «Україна: шляхи відродження економічної свободи» // О. Пасхавер, Л. Верховодова, К. Агеєва, Д. Згортюк / Центр економічного розвитку, К. – 2010. – 142 с.

Самойлик Ю.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ М'ЯСА ТА М'ЯСОПРОДУКЦІЇ

В умовах міжнародної інтеграції та глобалізації неможливо абстрагуватися від дії зовнішніх глобальних чинників, що визначають ринкову кон'юнктуру. Однак визначальним у формуванні стратегії розвитку та збалансування відносин на будь-якому сегменті ринку має бути нарощування внутрішнього потенціалу. Довготривалий занепад тваринництва, який супроводжував стагнаційний процес пристосування до ринкових відносин після набуття Україною незалежності, і в теперішній час накладає негативний відбиток на показниках розвитку м'ясної галузі.

Проблеми теоретико-методологічного обґрунтування ефективних механізмів функціонування ринку тваринницько-промислової продукції займалися такі науковці, як В.Я. Амбросов, О.І. Драган, М.В. Зось-Кіор, Р.Б. Кухар, М.В. Мазнева, О.В. Мазуренко, П.М. Макаренко, І.Б. Манзій, Б.А. Мельник, В.Я. Месель-Веселяк, М. Нацюк, М.К. Пархоμεць, П.Т. Саблук, С.П. Ярошенко, О.М. Яценко, І.Б. Яців та ін. Однак, у наукових працях ринок м'яса розглядається в цілому, без акценту на внутрішньому потенціалі. Нині національний ринок м'яса з кожним роком перебуває у все більшій залежності від імпорту продукції, якість та безпечність якої не завжди є належно. За таких умов розвиток національного ринку м'яса за рахунок внутрішнього потенціалу набуває все більшої актуальності.

М'ясна галузь є специфічною, її потенціал визначається природними умовами, генетичними можливостями худоби, системою зв'язків між ринковими суб'єктами, а також зацікавленістю товаровиробників в її розвитку, обумовлена очікуваною ефективністю. Чисельність поголів'я усіх видів худоби та птиці станом на 1 січня 2014 р. порівняно з 1991 р. суттєво